

привітно посміхнутися, а потім привітатися.

Також потрібно розвивати засоби невербальної комунікації. Як саме досягти зовнішньої виразності? Ми бачимо такі шляхи:

1) навчитися диференціювати й адекватно інтерпретувати невербальну поведінку інших людей, розвивати вміння «читати обличчя», розуміти мову тіла, часу, простору у спілкуванні;

2) прагнути розширити особистий діапазон різних засобів шляхом тренувальних вправ (розвиток постави, ходи, міміки, візуального контакту, організація простору) і самоконтролю зовнішньої техніки;

3) домагатися того, щоб використання зовнішньої техніки відбувалося органічно з внутрішнім переживанням, як логічне продовження педагогічного завдання, думки і почуття вчителя [5, с. 56].

Література

1. Атаханов Р. Психологическое воздействие и профессиональная установка педагога на эмпатийный способ взаимодействия/ Р.Атаханов, М.Г.Бобкова// Психологическая наука и образование. – 2007. - №1. – с.93-102.
2. Ботіна І. Міжособистісна взаємодія учителя та учня/ І.Ботіна// Рідна школа. – 2005. - №3. – с.31-33.
3. Огородников А.М. Эмоционально-волевая сфера личности в регуляции деятельности – <http://sibac.info/2009-07-01-10-21-16/93-arkhiv-statej/2012/01-2012/530-530?tmpl=component&print=1&page=>
4. Осінцева Н. Учитель-учень: етика взаємовідносин/ Н.Осінцева// Шкільний світ. – 2006. - №43. – с.1-3.
5. Педагогічна майстерність: підручник І.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос, О.Г.Мирошник, В.А.Семиченко, Н.М.Тарасевич: за редакцією І.А.Зязюна. 3-тє вид., доп. І перероб. К.: СНД Богданова А.М., 2008. – с.45-46, 56.
6. Фетискин Н.П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп/ Н.П. Фетискин, В.В.Козлов, Г.М. Мануйлов. – М.: Изд-во Института Психотерапии, 2002. – 490с.

ВПЛИВ НАРОДНОЇ МУЗИКИ НА ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

*Т.С. Митрофанова, М.О. Герасименко
Полтава, Україна*

Здатність сприймати музику як естетичне явище визначає механізми її впливу на особу. Естетичний критерій діяльності, що виробляється у процесі сприйняття мистецтва, за певних умов може трансформуватися в інші сфери соціальної і художньої практики людини, гармонізувати її життя, змінювати баланс духовних сил, привносити естетичні настанови у погляди на оточуючий світ, рятувати від обмеженості свідомості і стереотипів мислення.

Виховання потребує особливої організації спілкування молоді з сучасною музичною культурою, і воно виходить далеко за рамки загальноосвітнього процесу. Це особливо актуально сьогодні, коли проблеми виховання учнівської молоді, її соціальної адаптованості й, водночас, виходу на можливості перетворювальної діяльності набувають особливого значення у зв'язку з формуванням соціально відповідальної та естетично вихованої особистості. Виховна криза ще більше загострюється наявністю суперечностей між процесом самовиховання особистості і системою авторитарних впливів, націлених на єдині стандарти; потребами творчого розвитку і зниженням загальної культури молоді; наявністю у неї інтелектуальних потенцій та їх незатребуваністю суспільством; необхідністю створення інноваційної школи, яка має бути осередком розвитку демократії, особистісної свободи і відповідальності, діалогу і співробітництва, та консерватизмом змісту традиційних форм і методів виховання. Вирішити виокремлені протиріччя можливо, осмислюючи педагогічний феномен музично-естетичного виховання, що має орієнтувати на формування творчої соціально цінної особистості.

Вивчення процесу становлення та розвитку музично-естетичного виховання в Україні досліджуваного нами періоду було предметом наукових праць його сучасників. Ця проблема розроблялася Д. Ахшарумовим, А. Вахнянином, С. Людкевичем, В. Матюком, С. Миропольським, П. Сокальським, та ін. Саме вони, усвідомлюючи важливість музичного мистецтва у вихованні підростаючого покоління, зробили вагомий внесок у розвиток теорії музичного виховання, яка ґрунтувалася на результатах глибокого вивчення історико-культурних надбань нашого народу, що забезпечувало виховання дітей та молоді на національному ґрунті.

Моральне виховання молодших школярів засобами української народної музики розглядається нами як невід'ємна частина національного виховання, визначальним чинником якого є успадкування молодим поколінням багатства духовної скарбниці народу, його самобутньої ментальності.

Моральне виховання в етнопедагогіці та практиці тісно пов'язане з естетичним. Саме в народних творах знаходимо переплетіння почуттєвого (емоційного) та словесного (раціонально-логічного) впливів

на дитину. Люди, особливо діти, включені в систему народно-пісенної традиції, обрядів і звичаїв, виховуються у відповідності з внутрішніми їх потребами непомітно, природно й просто.

Дитина, що формується в такий спосіб, засвоює практику чесних вчинків раніше, ніж починає розуміти зміст поняття «чесність». В такій системі будь-яка моральна настанова позбувається навмисності, а тому починає ви ступати в істинній її формі усвідомлення особистої практики моральної поведінки. При цьому, в даному процесі одночасно діють дві підсистеми свідомості: моральна та естетична. Особливою мірою це стосується молодших школярів, вік яких є однаково сенситивним для засвоєння моральних і естетичних надбань народу.

Діячі української культури Г. Сковорода, Т. Шевченко, І. Франко, Л. Українка та інші високо цінували усну народну творчість як важливий фактор виховання і всебічного розвитку особистості. Вагомий вклад у теорію і практику морально-естетичного виховання засобами музичного мистецтва внесли М. Лисенко, Б. Яворський, М. Леонтович, Я. Степовий, П. Козицький та інші, які вважали народну музику ефективним морально-виховним засобом та засобом загальноестетичного розвитку особистості, її залучення до мистецтва і дійсності.

Процеси становлення освіти і виховання в Україні породжують нові умови розвитку національної культури, зокрема українського музичного фольклору як її джерела. Важливим засобом надбання і передачі соціального досвіду є народна музика, яка входить сьогодні у всі сфери виховної роботи, збагачуючи особистість емоційно цінним ставленням, викликаючи потребу в художньо-творчій діяльності.

Але залишаються не до кінця розкритими питання морально-естетичного виховання засобами мистецтва, які мають як теоретичний, так і практичний інтерес, далеко невичерпані їх можливості. У зв'язку з цим, педагогічна практика піднімає багато нових загальних і часткових сторін проблеми, у тому числі виховання засобами мистецтва, художні образи якого завжди містять моральний елемент. Будь-який високохудожній твір являє собою нероздільну єдність двох начал – естетичного і морального. Гуманність, працелюбність, доброта, увага до людей, любов до Батьківщини, до рідного дому, до природи це якості які головним чином є почуттями. Велике місце займає тут народна творчість.

Багатотіпові художні музичні твори, які зберігають в собі виховні ідеї і можливості, стають невід'ємною частиною навчально-виховного процесу сучасної школи. Пошук нових шляхів та форм роботи, використання кращих зразків народного мистецтва в прищепленні молодшим школярам громадянських та людських якостей є важливим виховним завданням.

Ось чому ми обрали категорію «морально-естетичне виховання» як ключову в нашому дослідженні, і особливо як специфічну для дошкільного (за Н.О. Ветлугіною) та для молодшого шкільного віку. Проте морально-естетичний потенціал українського музичного фольклору ще не став предметом глибокого всебічного вивчення. Досліджувались лише окремі його аспекти :

- естетичне виховання школярів засобами народної музично – поетичної творчості (В.І. Юцевич, С.С. Горбенко, І.Я. Климчук, Т.В. Дорошенко, О.В. Лобова, Б.А. Брилін та інші);
- формування естетичної культури школярів засобами народної творчості (О.А. Маленицька);
- розвиток творчої активності у процесі навчання гри на народних музичних інструментах (В.М. Лабунець, І.Г. Маринін);
- формування професійної готовності студентів педагогічного вузу до діяльності у шкільних фольклорних колективах (Р.І. Дзвінка, С.А. Чабан, Г.Г. Павловська та інші).

Молодший шкільний вік є найбільш сприятливим для стабілізації характеру і становленні морально-естетичних позицій особистості (Б.Г. Ананьєв, Л.І. Божович, Л.С. Виготський, та інші). Однак породжена активним соціальним становленням необхідність дітей визначати естетичну цінність предметів та явищ, як діяти згідно певних моральних орієнтирів, суперечить їх спроможності до такої дії. Практика навчально-виховного процесу свідчить про необхідність ґрунтовної розробки змісту й технології формування морально-естетичних якостей молодших школярів.

До цього часу відсутні спеціальні дослідження з питань української народної музики, які висвітлювали б науково-педагогічні засади морально-естетичного виховання молодших школярів її засобами.

Таким чином, недостатній рівень всебічного теоретичного обґрунтування даної проблеми, потреба в певній кількості і, особливо, якості методичних розробок з морально-естетичного виховання молодших школярів засобами народної музики створили певне теоретичне і практичне протиріччя яке потрібно подолати.

Література

1. Ветлугіна Н. Музичний розвиток дитини / Н. Ветлугіна. – К.: Музична Україна, 1997. – 94 с.
2. Газіна І.О. Виховний потенціал української народної музики та пісні / І.О. Газіна // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету. Серія педагогічна. – Вип. ІХ. – Кам'янець-Подільський: ПП. Мошак М.І., 2006. – С. 38 – 41.
3. Костюк А.Г. Эстетические аспекты восприятия музыки / А.Г. Костюк // Проблемы музыкальной

культури. – Вып. 2. – К.: Муз. Україна, 1989. – С. 143-156.

4. Науменко С.І. Психологія музикальності та її формування у молодших школярів: Навч. посібник / С.І. Науменко. – К.: НДП, 1993. – 180 с.

5. Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання: Навч. посібник / О.Я. Ростовський. – К.: ІЗМН, 1997. – 256 с.

6. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць / Ред. колегія О.П.Щолокова та інші. – К.: НПУ, 2000. – 181 с.

ФОРМУВАННЯ ДІЯЛЬНІСНОГО КОМПОНЕНТУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

*Л.П. Міронець, А.П. Вакал
Суми, Україна*

Відповідно до змісту екологічної освіти, діяльнісний компонент має сприяти розвитку в учнів навчальних і дослідницьких умінь у сфері екології та розвивати інтерес до дослідницької роботи.

Теорія й практика навчання доводить, що основним фактором розвитку дитини є її практична діяльність. Ефективність процесу навчання складається не тільки в тому, щоб дати учням глибокі й міцні знання, але й в організації самостійного їх набуття, творчого підходу до навчання й практичного застосування знань.

Дослідна діяльність учнів стала об'єктом вивчення вітчизняних і зарубіжних учених: В.Алфімова, Т. Байбари, О.Губенка, Л. Ковбасенка, І. Нікітіної, В. Пакулової, В. Паламарчук та ін.

Зокрема, В. Пакулова стверджує, що дослід – це спосіб вивчення об'єктів чи процесів природи в спеціально створених штучних умовах і визначення з комплексу зовнішніх впливів на об'єкт чи процес лише одного, наперед визначеного фактора. Якщо в процесі спостереження сприймаються тільки зовнішні ознаки й властивості предметів та явищ, то за допомогою дослідів відбувається більш глибоке пізнання [6].

Згідно досліджень Т. Байбари, дослід як метод навчання, вид пізнавальної діяльності суб'єкта, включає такі структурні компоненти:

1. Осмислення власне предметних цілей досліду; актуалізація знань про об'єкт, з яким проводиться дослід.

2. Планування досліду:

а) визначення практичних дій, їх послідовності;

б) вибір обладнання (приладів і матеріалів).

3. Виконання досліду:

а) виконання практичних дій у необхідній послідовності;

б) цілеспрямоване спостереження за об'єктом (зміними, які відбуваються, результатами змін) під час досліду;

в) усвідомлення результатів спостереження;

г) самоконтроль за процесом досліду.

4. Осмислення результатів досліду:

а) узагальнення фактів;

б) установлення взаємозв'язків;

в) фіксація наслідків досліду (усно, письмово, графічно).

5. Закріплення результатів проведення досліду: знання цілей, власне предметних результатів, способів практичних і перцептивних дій і їх необхідній послідовності, приладів і матеріалів для виконання досліду та відповідних умінь [2].

Таким чином, дослідницька діяльність — це один з методів навчання, у ході якого в учнів формуються універсальні способи навчальної діяльності, що дає імпульс до саморозвитку, до самоаналізу, самоорганізації, самоконтролю та самооцінки; значно розширюється кругозір у предметних галузях; відбувається мимовільне запам'ятовування навчального матеріалу і засвоєння алгоритму наукового дослідження, що і реалізує діяльнісний компонент освіти.

Діяльнісний компонент змісту екологічної освіти передбачає розвиток у школярів умінь збирати первинний матеріал для подальшого лабораторного дослідження, застосовувати основні методи з вивчення і дослідження еколого-біологічних об'єктів (спостереження, опис, екологічний експеримент), використовувати методи теоретичного аналізу і синтезу в процесі досліджень в лабораторних і польових умовах. При вивченні екології учні повинні навчитися збирати і обробляти експериментальні дані; аналізувати і інтерпретувати отримані результати з урахуванням даних, наявних у сучасній науковій літературі, представляти результати навчальної та дослідницької роботи у вигляді звіту, реферату, доповіді.

Зміст діяльнісного компоненту повинен забезпечувати вивчення школярами екосистем різного рівня з позицій системного підходу. При навчанні екології учні повинні оволодіти елементарними методами кількісного обліку, оцінки та прогнозу стану параметрів середовища і застосовувати їх при